

Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек

**(із досвіду роботи бібліотек
Чорнобаївської ТГ)**

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек

(із досвіду роботи бібліотек Чорнобаївської ТГ)

Черкаси 2025

УДК 02:005.8

П79

Укладачі

Н. Д. Вітавська

Л. М. Цилуйко

Редакторка

О. І. Дяглюк

П79 Проєктно-грантова діяльність публічних бібліотек : із досвіду роботи бібліотек Чорнобаївської ТГ / Упр. культури та охорони культур. спадщини Черкас. облдержадмін., комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради ; [уклад. Н. Д. Вітавська, Л. М. Цилуйко; ред. О. І. Дяглюк]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2025. – 13 с.

У матеріалі висвітлено досвід із написання проєктів на отримання грантів публічними бібліотеками Чорнобаївської територіальної громади.

Видання призначене для бібліотечних працівників та спеціалістів галузі культури.

УДК 02:005.8

Сучасна публічна бібліотека має виконувати освітню, інформаційну, дозвіллеву, культурологічну, соціальну, інтелектуальну функції. Тому нині рушійною силою інноваційного розвитку є проєктно-грантова діяльність, яка дозволяє генерувати свіжі ідеї та втілювати їх у життя, використовуючи можливості фандрейзингу. Це джерело додаткових резервів на модернізацію закладів.

Відповідно до коефіцієнту участі та перемог у конкурсах проєктів, а як наслідок – залучення інвестицій – першість належить публічним бібліотекам Чорнобаївської територіальної громади. За роки війни колектив бібліотеки Чорнобаївської селищної ради переміг у 6 грантових проєктах, отримавши інвестиційний вклад у розвиток 1 368 076 грн.

Однією з перших стала перемога з проєктом «Мистецький простір Артсквер» від Міжнародного БФ «Ізоляція. Платформа культурних ініціатив» (2022 рік). Головна ідея – облаштування в місцевому парку дозвіллево-розважального простору для потреб громади з метою проведення конкурсно-розважальних заходів із залученням до їх організації молоді та налагодження партнерських стосунків із владою, медіа та громадськими організаціями.

До облаштування простору активно долучилися представники місцевого бізнесу, які надали будівельні матеріали та залучили до виконання робіт майстрів-будівельників. Допомогали і представники громадських організацій «Волонтери Чорнобаїщини. Група Койоти» та «Культура і Громада», працівники закладів культури та освіти Чорнобаїщини. Завдяки такій згуртованості побудували сцену для проведення конкурсів, презентацій, молодіжної концертно-дозвіллевої діяльності, створили простори для представлення робіт народних умільців громади, дитячо-юнацької творчості, облаштували місця для відпочинку та проведення майстер-класів.

Відкриття простору відбулося літературно-мистецькою презентацією «Ми – вільні. Нас не здолати». Перед присутніми виступили представники влади, жителі селища Чорнобай, рідні яких захищають Україну. Голова Черкаської обласної організації національної спілки письменників України В. Поліщук та секретар її К. Вербівська ознайомили з патріотичною лірикою майстрів слова. Представники Публічної бібліотеки Чорнобаївської селищної ради розповіли учасникам заходу про проєкт та

можливості, які отримують від роботи мистецького простору. Зацікавив виступ місцевої молодіжної літературної артгрупи «Соколики», яка презентувала відеоролики з життя Чорнобаївщини під час воєнного стану.

У виставкових просторах були представлені роботи місцевих художників, аматорів народного мистецтва (вишивки, вироби з дерева та глини). Для всіх охочих організували майстер-класи.

Мистецький простір є досить популярним. На його сцені відбулися літературно-мистецькі фестивалі дітей та молоді Чорнобаївщини «З Україною в серці», «Майбутнє нашого краю», проходять літні читання «Молодь. Літо. Книга», учасники театральної студії представили землякам вистави за книгами про Гарі Поттера, про козаків, а також за казками. Тут також проводять конкурси серед дітей на кращого декламатора. В артпросторі відбулися заходи для молоді з інвалідністю «Відкрите серце»: творчі майстер-класи, настільні ігри, відеопрезентації.

Подією для громади стала творча зустріч «Гармонія творчості Василя Копиці та Бориса Камінського», яка відбулася в межах Артскверу і була присвячена двом відомим особистостям Чорнобаю, презентації їх поетично-музичних збірок «Буде жити Україна» й «Гармонія творчості».

Популярністю користувалася мандруюча виставка світлин «Черкащина очима ВПО», організована в межах обласного конкурсу. Взагалі в мистецькому просторі вже проведено понад 50 заходів, зустрічей, майстер-класів та ін., до яких долучилися громадяни різного віку, професій, можливостей. Усі вони проходили за участю та за підтримки публічної бібліотеки. Це створило навколо закладу ауру потрібності та значущості в громаді, а самій бібліотеці додало 85 нових користувачів. А ще інвестиції в розвиток від проекту склали 36 000 грн.

Завдяки реалізації проекту «Сильні разом» (2023 рік), за фінансової підтримки Європейського Союзу та, зокрема Міжнародного благодійного фонду «Ізоляція. Платформа культурних ініціатив», придбано банер із металевим каркасом, виставкові стенди, матеріал для проведення майстер-класів, інтерактивні ігри, фарби тощо. На розвиток бібліотек та громади надійшло 65 387 грн.

Метою артпроєкту «Сильні разом» стало згуртування дітей та молоді сільських населених пунктів та дітей із внутрішньо переміщених родин, виявлення та розвиток їхніх творчих здібностей, проведення дозвілля шляхом залучення до участі у заходах національно-патріотичного спрямування, краєзнавчої та народознавчої тематики.

Учасники артпроєкту «Сильні разом» – діти із внутрішньо переміщених родин

Були цікавими національно-патріотичні заходи «Україна починається з тебе». У смт Чорнобай, у бібліотеці-філії с. Лукашівка, Велика Бурімка, Хрестителеве, Веселий Хутір відбулися п'ять квестів за локаціями «Літературна», «Україна мистецька», «Козацька скриня», «Заплутані записки», «Збери літери». Учасники навчалися міжособистісним, командним комунікаціям, поглиблювали знання про Україну, її історію, проєктували майбутнє нашої держави. Заключною локацією була «Станція єднання», де діти з внутрішньо переміщених родин та місцевої громади спільно склали з отриманих пазлів вислови Василя Симоненка, карти України й Черкаської області.

У Публічній бібліотеці Чорнобаївської територіальної громади в рамках реалізації проєкту проведено 5 творчих лабораторій «Щасливі у творчості». Їх мета – виявлення здібностей дітей за творчими напрямками – створення патріотичного малюнка, оберегів, вітальних листівок. Із дитячою та юнацькою аудиторією проведені інтерактивні рольові читання дитячо-юнацької літератури «Простір спокійної книги», до участі в яких були залучені бібліотекарі, педагоги, психологи. Для молоді організували психологічні бесіди, консультації, тренінги «Книжковий релакс» щодо використання книги як релаксуючого компоненту в подоланні негативних емоцій, нав'язливих депресивних думок у воєнний час. Під час проведення творчих зустрічей із дитячою аудиторією «Бібліотека допомагає» учасників залучали до голосних читань книг, їх обговорення та створення малюнків за прочитаним із девізом «Як би ти продовжив улюблену книгу?».

За умовами гранту, заключним заходом став артфест «З Україною в серці», який відбувся в селищі Чорнобай та поєднав виступи вихованців школи мистецтв, виставки народних умільців з елементами майстер-класів. До проведення останніх залучили майстринь з обмеженими фізичними можливостями місцевої громади та ВПО (м. Краматорськ і Бахмут). Присутні складали пазли «Лісова пісня», «Пес Патрон», «Т. Шевченко», позмагалися у вікторині «Нас єднає Черкащина».

У заходах та діях, що відбулися в межах проєкту, взяли участь 453 особи (110 із них – діти з родин ВПО). До проведення всіх заходів було залучено бібліотечних фахівців, надавалися бібліотечні послуги. Тож громада переконалася, що бібліотека є необхідною інституцією в її житті та розвитку.

Основним у проєкті стала згуртованість, комунікація молоді різних соціальних груп, активізація участі у житті громади, отримання знань з історії України, психологічна підтримка, творча реалізація.

Проєкт «Бібліотечний ігроленд»(2023 р.) переміг у конкурсі та відбувся завдяки фінансовій підтримці LEGO Foundation Міжнародної платформи ChangeX. У Публічній бібліотеці створено сучасний дитячий простір, який поєднує світ гри та знайомство з цікавими книжковими новинками. У закладі почала функціонувати книжково-ігрова зона, яка обладнана сучасними ком-

фортними меблями, м'якими іграшками, настільними іграми, має понад 80 примірників нової сучасної дитячої книги та журналів. Простір опікується не тільки дозвіллям дітей, але й дає можливість батькам малюків скористатися послугами бібліотеки або відвідати захід. Дітлахів можна залишити під наглядом бібліотекаря, «бібліоняні». Для малечі віком до 3-х років один раз на тиждень відбуваються заняття за участю педагогів та психологів. Діти разом з батьками опановують цікаві розвиваючі руханки, розмовні ігри.

Для юних користувачів у сучасному дитячому просторі відбулися театралізовані заходи: дерево порад «Моя улюблена казка», під час якого користувачі в ігровій формі представляли героїв казок та їхні мудрі поради щодо поведінки в різних ситуаціях. Полюбилися дітям вікторинки-плутанинки «Відгадай героя»: бібліотекар у ролі чарівника намагався заплутати учасників, представляючи того чи іншого казкового персонажа, а діти доводили, з якої він казки, вказуючи на книгу та розповідаючи про прочитане. Цікавими для користувачів були мозковий штурм «Чи знаєте ви казки?» та конкурс «Одягни казкового героя».

Для дітей територіальної громади в межах простору проведено конкурсно-розважальну програму «Розважайся разом з казковими героями» за книгою Ю. Винничука «Лежень». Маленькі користувачі переглянули мультфільм за її мотивами, обговорили події та персонажів, а потім разом із героєм Лежем почали долати перешкоди. Добро перемогло зло, а діти зробили висновок: «Хто багато читає, той все здолає».

В ігроленді захопливо минув Всесвітній день читання вголос, учасниками якого стали учні початкових класів Чорнобаївського ліцею. Бібліотечні працівники познайомили школярів з історією свята, із користю читання вголос. Присутні переглянули відео, де письменники та учні читають вголос відомі твори, самі читали Остапа Вишню й Всеволода Нестайка. А потім відтворили казку «Рукавичка».

На екскурсії до сучасного дитячого простору «В чарівному світі книг та ігор» приходять учні початкових класів чорнобаївських шкіл. Вони знайомляться з новими книгами, іграми, беруть участь у різноманітних заходах. Цікавою для молодших користувачів стала конкурсно-розважальна програма

«Різдвозавр збирає друзів» за мотивами книги Тома Флетчера «Різдвозавр».

Проект сприяє розвитку творчого мислення дітей, збагаченню їхніх знань про українську культуру, літературу, навчає комунікації, розвиває впевненість у своїх діях та мріях.

Сума інвестицій за даним проектом склала 100 000 грн.

Учасники зустрічі, яка відбулася у просторі для ветеранів «СпільноHub»

2024 рік став переможним для ще одного проекту. У Публічній бібліотеці відбулося відкриття інформаційно-дозвілєвого простору #СпільноHub, створеного за міжнародним проектом «Шлях стійкості: підвищення стійкості українців через посилення можливостей психосоціальної підтримки ветеранів». Його реалізує Міжнародна організація з міграції (МОМ) у партнерстві з Громадською організацією СТАН/STAN за фінансування Міністерства закордонних справ Німеччини. У межах проекту матеріальна база бібліотеки поповнилася зарядною станцією із сонячними панелями, комп'ютерним обладнанням, окулярами віртуальної реальності, геймпадами, телевізором, цифровим фотоапаратом, світловим пісочним планшетом, фліпчартами, меблями, кавомашиною, кулером, настільними іграми, матеріалами для май-

стер-класів, літературою. За період його реалізації проведено 53 заходи, різноманітні за напрямками та формами Спрямований на інформаційну та психологічну підтримку ветеранів, членів родин військових, ВПО, людей з інвалідністю, посилення спроможності реінтеграції їх у громаду та соціальну згуртованість. Інвестиційна сума проєкту склала 488 097 грн.

У просторі щомісяця проводять заходи: інформаційно-професійні зустрічі з фахівцями державних служб – відділу соціального захисту, Пенсійного фонду, відділу охорони здоров'я, представниками реабілітаційного центру. Особливою популярністю користуються діалогові форми у форматі «запитання – відповідь»: «Хочу знати», «Дайте відповідь», під час яких учасники дізнаються про свої права та можливості отримати реабілітацію, санаторно-курортне лікування, фінансову допомогу тощо. За період дії проєкту в таких зустрічах взяли участь понад 400 осіб (ветерани, родини військових, ВПО, члени громади з інвалідністю).

Цікавими та необхідними стали діалоги «Соціальна підтримка військових та їх родин». У бібліотечному просторі відбулася зустріч старост громади, працівників відділу соціальних послуг із керівниками соцслужб Черкащини. Учасники ознайомилися з можливостями простору та долучилися до обговорення пропозицій за напрямком соціальної підтримки ветеранів. Із проблемою інтеграції воїнів у суспільство та соціальної адаптації ознайомили начальник відділу методичного забезпечення соціальної роботи Черкаського обласного центру соціальних служб Людмила Пона, начальник Управління соціального захисту Золотоніської РДА Валентина Скиба, спеціаліст відділу ветеранської політики Лариса Побиванець. Потім відбулися індивідуальні консультації щодо підтримки ветеранів та їх сімей зі старостами громади.

Важливим стало проведення тренінгів «Захисник вдома: принципи спілкування, інструменти, практика», які провели тренерки Олена Копіна та Тетяна Калениченко від Спільноти практиків Діалогу України. Учасниками мозкового штурму були психологи, соціальні працівники, бібліотекарі, старости ТГ. Знайомилися з особливостями ідентичності військовослужбовців, вивчали інструменти ефективного спілкування з родинами війсь-

кових, методи відновлення довіри, розуміння їх емоцій та ін. Усього проведено 7 тренінгів.

Ще одним напрямком діяльності простору є вивчення можливостей та напрямків використання інформаційних технологій. Це індивідуальні та групові навчання з віськовослужбовцями, членами родин захисників з пошуку організацій та волонтерів, які займаються питанням безвісти зниклих. Цікавили теми реєстрації на різних серверах «Дії». Для користувачів бібліотеки в межах проєкту проводили навчання з використання спеціального комп'ютерного обладнання – приладами віртуальної реальності, програмами WEB-дизайну, відеомонтажу, ігрофікації. Організовано 9 таких занять.

У просторі відбувалися заходи з арттерапії, години релаксації та перезавантаження з різними цільовими групами. Цікавою стала презентація книги Юрія Руфа «На зламі епох». Присутні познайомилися із творчістю українського поета-воїна, сценариста мілітарі-фестивалю «Холодний Яр», засновника концептуального літературного проєкту «Дух нації», Героя України. А також долучилися до читання його віршів, прослухали пісні на слова Юрія Руфа, висловили свої думки щодо творчості письменника, місця поезії в роки війни. Молодь створила відеопрезентацію «Історія незламних: Юрій Руф».

Захопливими та релаксуючими були майстер-класи з виготовлення подарунків для сімей захисників, сувенірів для ветеранів «Майстерня мрій».

Особливе місце в діяльності простору займала бібліо- та фільмотерапія. Було проведено 15 заходів з арт- та фільмотерапії з обговоренням стрічок «Дорога додому», «Століття Якова», «Україна у вогні» та ін

Усього за час існування прекуту для жителів громади бібліотекою проведено 53 заходи та ряд індивідуальних психологічних консультацій для членів родин загиблих, зниклих безвісти захисників, тренінговий курс батьківської компетенції «Батьківство в радість» тощо.

Протягом вересня 2024 – квітня 2025 року Публічна бібліотека реалізувала проєкт «Стійкі та інклюзивні громади в Україні» за грантом Міжнародної організації з міграції (МОМ) у партнерстві з ГО «СТАН» за фінансування Міністерства закордонних

справ Японії, за яким створено та діють центр інтеграції громади «СпільноХАБ: платформа єдності» – на базі КЗ «Публічна бібліотека Чорнобаївської селищної ради», Пункти єдності – на базі 4-х сільських бібліотек-філій, які стануть місцем спілкування, відпочинку, релаксації та психологічного розвантаження. Перемога у гранті дала можливість придбати для ПБ нові меблі-стелажі, 4 дивани, столи, стільці, кафедру-ресепшен, 4 телевізори, 8 ноутбуків, кондиціонер, ламінатор, принтер, термопоти, посуд для проведення заходів, 100 прим. книг. Інвестиційна сума проекту склала 598 592 грн.

Проект та заходи, що відбувалися, об'єднали різні категорії громадян у спільному дозвіллі, можливості отримати інформаційну підтримку, поради щодо уникнення стресової ситуації в родині, навчатися цифровій грамотності тощо. У Публічній бібліотеці, СБФ Лукашівка та Новоукраїнка відбулися зустрічі членів громади із психологами, лікарями-реабілітологами в межах проектної програми «Подбай про себе». Звучали діалоги на теми стресостійкості, убезпечення під час тривоги, створення комфортних ситуацій в родині воїнів ЗСУ та ін. Також пройшли 12 індивідуальних консультацій для населення.

Об'єднали жителів Чорнобая та учасників Пунктів єдності заняття у творчих майстернях «Гармонія творчості», де учасники опановували техніку бісероплетіння, малювання акварельними фарбами, вишивки різними методами. Проведено 15 таких зустрічей. Роботи учасників були презентовані в читальному залі Публічної бібліотеки. Набули популярності родинні вікенди «Разом до Перемоги», які відбулись в Пунктах єдності та ПБ. Їх учасниками стали як місцеві, так і родини ВПО.

Цікавими були розважальні програми для дітей та молоді «В Україну, рідний край, їде Святий Миколай», проведені Публічною бібліотекою та відділом соціальних послуг ТГ, бібліогостини «Хай Різдво у Вашу хату принесе добра багато».

Важливим напрямком діяльності за проектом став випуск 4-х інформаційних бюлетенів з юридичних, соціальних, комунікаційних питань.

За час дії проекту в бібліотеках-учасницях та приєднаних бібліотеках ТГ (до участі) проведено 8 родинних вікендів, 6 соці-

ально-психологічних заходів з емоційного розвантаження, заходи з бібліотерапії, ряд творчих майстер-класів.

У 2024 році переможним став також проєкт Мандрівний ігровий простір «Караван пригод» за фінансової підтримки LEGO Foundation Міжнародної платформи ChangeX. Він був приурочений до Міжнародного дня гри. Матеріальна база бібліотеки поповнилася анімаційними костюмами, вуличними меблями, інвентарем для змагань, частування. Для дітей громади організовано різні ігри, виставки, конкурси. Сума грантових коштів – 80 000 грн.

У 2024 році Малобурімська СБФ здобула перемогу з проєктом «Скриня дослідника». Із наймолодшими користувачами проведено 3 етапи досліджень категорій світла, звуку, води. Мета проєкту – надати дітям об'єкти, що стимулюють сенсорну гру, як спосіб дослідити можливості створення ігрових просторів в громаді. Бібліотека отримала книги, настільні ігри, матеріали для рухливих ігор. Сума грантових коштів – 35 000 грн.

Лукашівська СБФ також підготувала переможний проєкт – «Автограй». Бібліотекарем разом з ініціативною групою проведено для дітей 3 інтелектуально-розважальні ігрові дні в селах Лукашівка, Григорівка, Новоселиця. За умовами проєкту, придбано ігрові матеріали для конкурсів, настільні ігри, столи для майстер-класів, солодоші та подарунки. Сума коштів – 35 000 грн.

Сьогодні бібліотеки Чорнобаївщини продовжують участь у грантово-конкурсних проєктах, завдяки чому стали опорою влади, підтримкою громади, провідниками нових інклюзивних ідей та можливостей закладів.

Цей досвід мають впроваджувати публічні бібліотеки Черкаської області, які приділяють недостатньо уваги цьому напрямку діяльності.

Інформаційне видання

Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек

(із досвіду роботи бібліотек Чорнобаївської ТГ)

Укладачки

Вітавська Наталія Дмитрівна
Цилуйко Лариса Миколаївна

Відповідальна за випуск	Л. Д. Дядик
Редагування	О.І. Дяглюк
Комп'ютерне опрацювання	Н. Д. Вітавська

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»
вул. Б. Вишневецького, 8 м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 30.08.2025. Тир. 35.
Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка